

**Handlingsplan
för att stödja studerandes
studievälbefinnande
i Helsingfors stads
gymnasier**

Helsingfors

Innehåll

Inledning	3
1 Åtgärder för att främja gemensam studerandevård	5
2 Hur de studerande skyddas mot våld, mobbning och trakasserier	5
2.1 Att hantera en vålds-, mobbnings- eller trakasserisituation	6
2.2 Att förebygga och ingripa i mobbning och trakasserier	6
2.3 Mobbning och trakasserier på nätet	8
2.3.1. Anvisningar till studerande	8
2.3.2. Anvisningar till lärare	9
2.4 Sexuella trakasserier och våld samt gromning – hur man ingriper	9
2.4.1 Anvisningar till studerande	10
2.4.2 Anvisningar till lärare	11
2.4.3 Kontaktuppgifter	12
2.5 Hedersrelaterat våld	12
2.5.1. Anvisningar till lärare: Ta upp våldet till diskussion	13
2.5.2. Anvisningar till studerande	13
2.5.3. Kontaktuppgifter	14
3. Att förhindra och ingripa i rusmedelsmissbruk	14
3.1 Förebyggande missbrukarbete	14
3.2 Hur förebyggande missbrukarbete förverkligas	15
3.3 Akut missbrukssituation	15
3.5 Observera	17
4. Hur jämlikhet, jämställdhet och likabehandling främjas	18
4.1. Beaktande av mångfald	19
4.2. Genusmedvetenhet	20
4.3. Förebyggande av diskriminering	20
5. Förbyggande av våld i nära relationer	21
Källor	22
Bilagor	24
Bilaga 1. Mobbning som uppfyller kännetecknen för ett brott	24
Bilaga 2. Modell för hantering av våld på läroanstalten	26

Inledning

Det främsta syftet med den här planhelheten, som hör till **bilagorna till studerandevårdsplanen** för Helsingfors stads gymnasier, är att i enlighet med lagen om elev- och studerandevård främja de studerandes lärande, hälsa och välbefinnande samt delaktighet, och att förebygga problem. Utgångspunkten är en gemensam studerandevård som förverkligas av alla som arbetar på läroanstalten. Alla som arbetar med studerande på läroanstalten samt de myndigheter och anställda som ansvarar för studerandevårdstjänsterna ska i sina uppgifter främja de studerandes välbefinnande och välbefinnandet inom läroanstalten samt samarbetet mellan hemmen och läroanstalten.

Gymnasiets personal har det primära ansvaret för välbefinnandet inom läroanstalten och lärmiljöernas säkerhet. Alla studerande förväntas visa hänsyn till sina studiekamrater ifråga om välmående och också reagera på situationer där säkerhet eller hälsa är hotad. Den studerande ska kunna vända sig till vem som helst i personalen om hen lägger märke till eller personligen upplever våld, mobbning, trakasserier eller annat om hotar säkerhet eller välmående.

För att säkerställa tidigt stöd kan gymnasiets personal och studerandevårdens anställda rådfråga varandra anonymt. Om en anställd på läroanstalten eller inom studerandevården bedömer att det behövs psykolog- eller kuratorstjänster inom studerandevården för att förebygga eller övervinna studiesvårigheter eller sociala eller psykiska svårigheter hos en studerande, ska den anställda tillsammans med den studerande utan dröjsmål kontakta studerandevårdens psykolog eller kurator och lämna ut de uppgifter som hen känner till och som behövs för bedömning av behovet av stöd¹.

Den studerandes delaktighet i behandlingen av alla ärenden som rör hen är centralt och viktigt. Anonym konsultation möjliggör stöd och överläggning av verksamhetsätten. Det är viktigt att den studerande informeras om att man fört sin oro på tal och att hänvisning till studerandevården helst sker med tillämpande av principen om s.k. ledsagad växling.

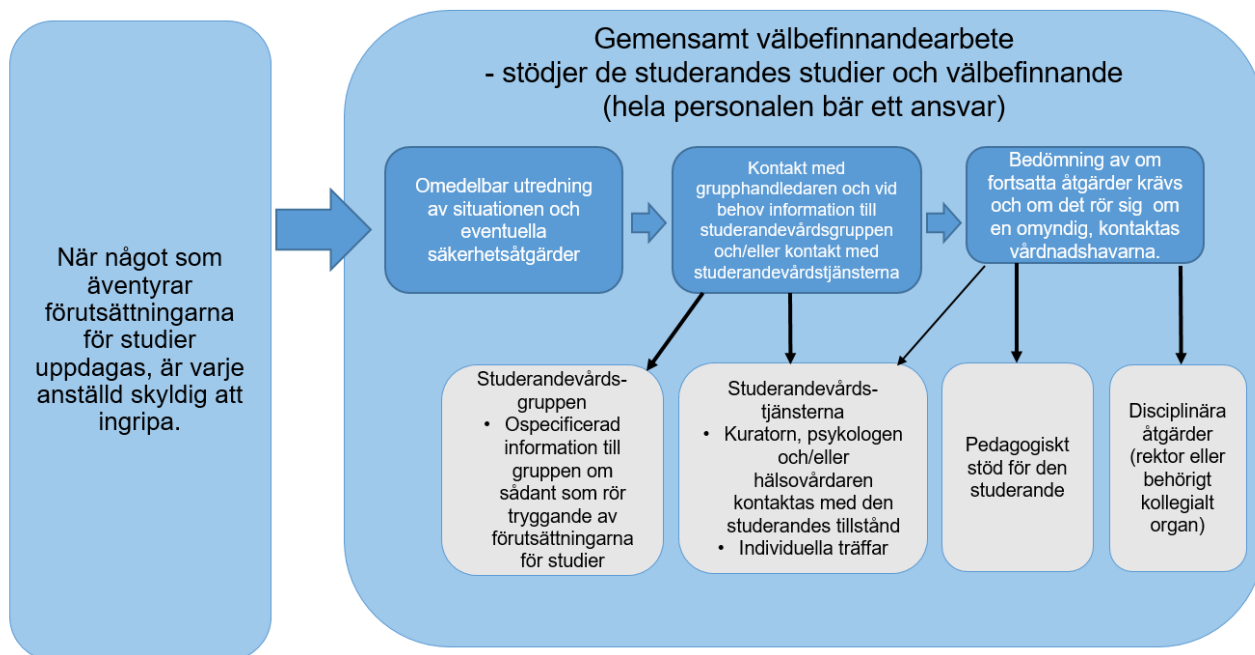
Denna handlingsplan ska gås igenom i början av varje läsår och vid behov, så att hela personalen och de studerande känner till hur man hanterar situationer av olika slag samt sina rättigheter och skyldigheter och sitt ansvar.

Figur 1. illustrerar hur man agerar i situationer där förutsättningarna för studierna är hotade och hur man utvecklar verksamheten för att förutse och undvika dylika situationer. Till studerandevårdsgruppens uppgifter hör att utveckla verksamheten inom den gemensamma studerandevården så att den blir allt mer förebyggande, samla information om sådant som hindrar förutsättningarna för studier och planera åtgärder i syfte att åtgärda brister och avhjälpa problem.

¹ Lag om elev- och studerandevård 16 § 1287/2013

Kontakttagning för att få tillgång till studerandevårdens psykolog- och kuratorstjänster.

Om en anställd vid läroanstalten eller inom elevhälsan bedömer att det behövs psykolog- eller kuratorstjänster inom elevhälsan för att förebygga eller övervinna studiesvårigheter eller sociala eller psykiska svårigheter hos en studerande, ska den anställde tillsammans med den studerande utan dröjsmål kontakta elevhälsans psykolog eller kurator och lämna de uppgifter som den anställde känner till och som behövs för bedömning av behovet av stöd. Om det inte är möjligt att ta kontakt tillsammans, ska den studerande informeras om kontakttagandet och ges möjlighet att samtala om orsakerna till detta inom den frist som anges i 15 § 1 mom. Även andra personer än de som avses i 1 mom. som i sin yrkesuppgift fått veta att en studerande behöver stöd får trots sekretessbestämmelserna kontakta elevhälsans psykolog eller kurator. Den studerandes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare ska informeras om det kontakttagande som regleras i denna paragraf, om inte något annat föreskrivs i denna eller någon annan lag.

Figur 1. Modell för hur man kan främja studieförmågan och välbefinnandet vid trakasserier

1 Åtgärder för att främja gemensam studerandevård

Syftet med preventivt och tidigt stöd, ingripande och handledning är att stödja den studerandes välbefinnande, bidra till att studierna framskrider och undvika konfliktsituationer i studierna. Till hela personalens uppgifter hör att främja och skapa en god studie- och arbetsmiljö. Förebyggande gemensam studerandevård som stödjer hela läroanstalten är den primära formen av studerandevård. En välmående studiegemenskap samt en hälsosam och trygg studiemiljö är förutsättningar för elevernas och de studerandes välmående.

Gymnasiets ordningsregler har utarbetats för att trygga trivseln för de studerande och hela personalen. De studerande och alla i personalen ska följa ordningsreglerna. På så sätt skapar man en trygg studie- och arbetsmiljö för alla samt möjliggör att studierna framskrider utan hinder.

Med hjälp av studerandevårdsplanen och krisplanen (läroanstalten har en egen) strävar man efter att skapa förutsättningar som gör att studierna kan löpa utan hinder. Därtill ska varje gymnasium ha en egen säkerhetsplan.

2 Hur de studerande skyddas mot våld, mobbning och trakasserier

I alla Helsingfors stads gymnasier råder nolltolerans mot våld, mobbning och trakasserier. Varje studerande i skolgemenskapen och varje vuxen som arbetar där *ska vara medveten om mobbning som fenomen, kunna identifiera dess olika former och känna till [läroanstaltens] sätt att ingripa i mobbningssituationer* (Antimobbningsarbete i skolor och läroanstalter, Utbildningsstyrelsen 2020).

Alla studerande har rätt till en trygg studiemiljö. Läroanstaltens ordningsregler innehåller en beskrivning av principerna för hur en trygg studiemiljö skapas. Personalen och de studerande ska göras förtrodda med ordningsreglerna varje år. Målet är att alla medlemmar i gemenskapen genom sitt eget agerande bidrar till en studie- och arbetsmiljö utan hinder. Att bli hörd, vara delaktig och ha möjlighet att delta i att skapa välbefinnande i gemenskapen stärker den studerandes erfarenhet av sin egen betydelse. Antimobbningsarbetet har som mål att skapa en verksamhetskultur på läroanstalten som stödjer kamratrelationer och förebygger interaktionsproblem samt där inget som helst beteende som sårar andra är accepterat.

Mobbning är ett fenomen som är svårt att entydigt definiera. Man kan emellertid utgå från följande allmänt accepterade definition: *Mobbning är när en och samma [studerande] upprepade gånger utsätts för skada eller lidande. Förövarna är en eller flera personer som den mobbade har svårt att försvara sig mot.* (Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do.* Malden, MA: Blackwell Publishing och Salmivalli, C. (2010). *Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja.* PS-Kustannus. Översättning: Antimobbningsarbete i skolor och läroanstalter, Utbildningsstyrelsen 2020).

Mobbning är med andra ord upprepade och medveten maktutövning. Mobbningen kan vara verbal, fysisk, kan rikta sig mot egendom (t.ex. man tar eller avsiktligt förstör den andras saker) eller kan vara indirekt manipulation, spridning av elaka rykten eller lögnar, eller utestängning av en person från gruppen.

På läroanstalten **ingriper man genast** i uppdagade fall av mobbning, trakasserier, våld och i fall där man misstänker brott och gör vid behov en anmälan till polisen (Bilaga 1. Mobbning som uppfyller kännetecknen för ett brott).

En skyldighet att ingripa har alla som hör till läroanstaltens personal och de studerande instrueras också att ingripa i fall av mobbning, trakasserier och sexuella trakasserier, och att ta kontakt med personalen. I fall av ärenden som rör minderårigas säkerhet är personalen vid läroanstalten skyldig att göra en barnskyddsanmälan.

Det är skäl att också ta på allvar fall där en enskild studerandes, eller en grupp studerandes, åsikter eller verksamhet radikaliserar; fall där det sker oroväckande förändringar i beteendet och sinnes-tillståndet e.d. Det centrala målet är tidigt ingripande.

I samband med att man utreder och ingriper i olika situationer ska man alltid noggrant och i detalj anteckna vilka åtgärder man har vidtagit och kommit överens om. Noggrann anteckning stödjer rättsskyddet för alla parter. Om anteckningsätten kommer man överens i läroanstaltens egna anvisningar.

2.1 Att hantera en vålds-, mobbnings- eller trakasserisituation

En vålds-, mobbnings- eller trakasserisituation hanteras omedelbart, och rektorn informeras. Lärare eller rektor ska meddela om trakasserier, mobbning, diskriminering eller våld som skett i studiemiljön eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom till vårdnadshavaren för den studerande som misstänks för detta och till vårdnadshavaren för den studerande som utsatts för detta. Det inträffade tas upp till diskussion med parterna och man lyssnar på deras syn. Grupphandledaren eller en annan vuxen som rätt ut mobbningen diskuterar med mobbaren och påminner om ordningsreglerna och önskat uppförande i fortsättningen. Vid allvarliga fall hör ärendet till polisen.

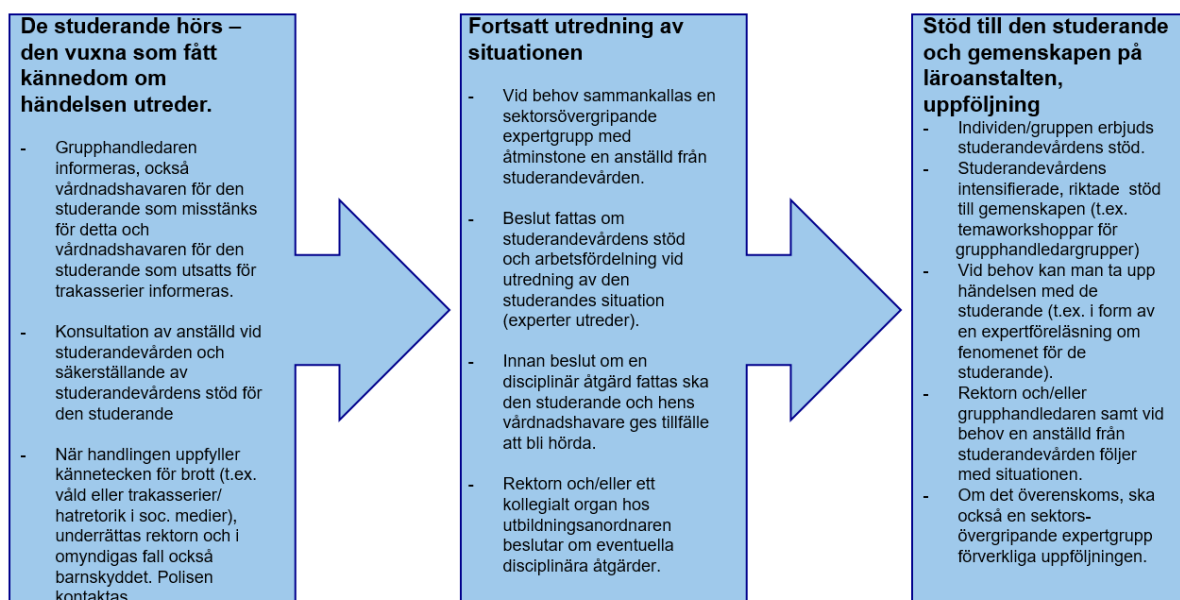
Då man reder ut ett mobbnings- eller trakasserifall, beaktas den skyldigas, och den som varit föremål för mobbning eller trakasserier, behov av individuellt stöd, behövlig vård i samarbete med studerandevården och det inträffade följs upp. Det här ska ske snart efter händelsen. Parterna hörs i frågan och det görs en bedömning av om mobbningen eller trakasserierna upphört eller fortsätter. Eventuella stödåtgärder sätts in vid behov av studerandevården.

Grupphandledaren, eller någon annan i situationen överenskommen person på läroanstalten, underrättar vårdnadshavaren vid fall av våld, mobbning eller trakasserier. Vid behov samarbetar man med socialmyndigheterna, stadens ungdomstjänster, uppsökande ungdomsarbete, polisen, missbrukarvården och andra myndigheter.

2.2 Att förebygga och ingripa i mobbning och trakasserier

Arbetsro är en grundförutsättning för god inläring och har en direkt koppling till skoltrivsel. En studerande har rätt att lära sig och arbeta. Lärarna och den övriga personalen på läroanstalten har rätt till arbetsro. I en trygg lärmiljö råder en god arbetsatmosfär och goda förutsättningar för inläring. Den studerande ska utföra sina uppgifter samvetsgrant och uppträda korrekt enligt 30 § i gymnasielagen. Den studerande ska låta bli att mobba samt handla så att hen inte äventyrar andra studerandes, gemenskapens eller studiemiljöns säkerhet eller hälsa.

Om en studerande konstant stör andras, eller en enskild studerandes, arbetsro, har personalen rätt och skyldighet att styra den studerande till att fungera på ett sätt som visar hänsyn och respekt för de andra. Att utarbeta gemensamma tillvägagångssätt och spelregler för gruppen tillsammans med de studerande är ett sätt att skapa en respektfull arbetskultur med enhetliga tillvägagångssätt. De studerande spelar också en viktig roll i att förebygga och ingripa i trakasserier. Om läraren lägger märke till trakasserier, ingriper hen utan dröjsmål. Läraren kontaktar vårdnadshavaren för den studerande som misstänks för detta och vårdnadshavaren för den studerande som utsatts för trakasserier, vid behov den övriga undervisningspersonalen och kurator eller psykolog (Figur 2. Modell för ingripande i mobbning och trakasserier). Den studerande som betar sig störande ska höras i samband med beslut om eventuella alternativa studiearrangemang. Innan beslut om en disciplinär åtgärd fattas ska också den studerande och hans vårdnadshavare ges tillfälle att bli hörda.

Figur 2. Modell för ingripande i mobbning och trakasserier

Det hör till läroanstaltens personals arbete att också identifiera, ta upp till diskussion och ingripa i mobbning och trakasserier på nätet. Läroanstalten ingriper också bland annat i fall av skolmobbning och trakasserier på nätet/elektroniska och virtuella kanaler, samt i liknande fall av trakasserier, då läroanstalten fått kännedom om dem, och gör vid behov en anmälan till polisen. Läroanstalten ska ge information till de studerande om olika former av trakasserier och hur man ingriper i dem. När man vidtar åtgärder för att förebygga trakasserier, ska det ske i samarbete med studerandekåren. De studerande instrueras att underrätta läroanstaltens personal om de utsatts för könsrelaterade trakasserier på läroanstalten eller i undervisningssituationer utanför läroanstalten.

Varje gymnasium har sina egna anvisningar i vilka man i konkreta ordalag beskriver verksamhetssätten och etablerad praxis för utredning av mobbningsituationer (diskussioner, samarbete med vårdnadshavare, anteckningar, uppföljning osv.). Det är skäl att också ange hur man konkret strävar efter att förebygga mobbning.

2.3 Mobbning och trakasserier på nätet

Nätmobbing är avsiktligt och upprepat orsakande av förtret för en annan på nätet, med en mobiltelefon eller en annan elektronisk utrustning. Mobbning på nätet gör också ont och är lika menligt och allvarligt som mobbning ansikte mot ansikte.

Exempel på nätmobbing:

- att skicka elaka eller hotfulla meddelanden
- att sprida skvaller eller en annans personliga uppgifter
- att manipulera och sprida fotografier
- att uppträda med en annans namn
- att utesluta någon ur en grupp eller en diskussion
- att bluffa till sig och missbruka lösenord.

Undervisningspersonalen ska ingripa i nätmobbing som sker på skoltid eller under verksamhet med anknytning till läroanstalten och där läroanstaltens studerande är inblandade. Undervisningspersonalen eller rektor ska meddela om mobbning som skett i studiemiljön (även i digitala inlärningsmiljöer) eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom till vårdnadshavaren för den studerande som misstänks för mobbning och till vårdnadshavaren för den studerande som utsatts för mobbning. Om en anställd vid läroanstalten får vetskap om verksamhet på nätet som kan uppfylla kännetecknen för exempelvis sexualbrott, är hen skyldig att anmäla saken till polisen.

Studerande vänder sig inte alltid till vuxna med sina erfarenheter av nätmobbing, eftersom de tror att läroanstalten inte kan förstå dem eller inte har verktyg för att ingripa i mobbningen. Förebyggande av och ingripande i nätmobbing ska vara en integrerad del av den praxis och de processer som tillämpas i arbetet mot mobbning på läroanstalten. För att mobbning ska kunna förebyggas är det viktigt att man regelbundet diskuterar mediefärdigheter på läroanstalten och tar upp innehåll i mediefostran på lektioner.

Polisen är också verksam på sociala medier och kan rådfrågas om händelser på sociala medier. Nätpolisverksamheten är en del av polisens förebyggande verksamhet. Nätpoliserna deltar också i utredningen av brott och informerar om viktiga och aktuella ärenden. Nätpolisverksamheten syftar också till att sänka tröskeln för att kontakta polisen. Läroanstalten kan också rådfråga polisen om det vore skäl att göra en polisanmälan. Polisen kan använda lagenliga tvångsmedel under en utredning, såsom att läsa ett meddelande.

2.3.1. Anvisningar till studerande

- Be mobbaren att sluta. Berätta att de meddelanden som hen har skickat känns otrevliga och är olämpliga. Om du märker att någon mobbas på nätet, dela inte mobbarens meddelanden.
- Svara inte på mobbarens meddelanden om hen fortsätter trots din begäran om att hen ska sluta. Att svara på meddelanden förvärrar ofta situationen för mobbaren är ofta ute efter

väcka rädsla eller ilska. Om du inte reagerar på något sätt överhuvudtaget, är det möjligt att mobbaren blir frustrerad och slutar med att försöka reta dig.

- Spara otrevliga och sårande meddelanden som bevismaterial. Skriv också upp eventuella signaturer, e-postadresser och annan information som senare kan underlätta utredningen av mobbningen.
- Blockera och rapportera en mobbare. I de flesta program kan du förhindra / blockera mobbarens meddelanden och rapportera hen till sidans webbadministratör/ansvarig.
- Lätta på hjärtat: Berätta om mobbningen för en pålitlig vuxen. Vuxna hjälper gärna i utredningen av mobbning. Du kan vända dig till exempelvis ditt gymnasiums kurator eller psykolog.

2.3.2. Anvisningar till lärare

Vad ska man göra om nätmobbning uppdagas?

- Stöd den som blivit föremål för mobbning, skuldbelägg inte hen över nätbruket utan tacka för att hen berättat för dig om vad som hänt.
- Det lönar sig i allmänhet inte att svara på mobbningsmeddelanden.
- Spara mobbningsmeddelandet för eventuella framtida åtgärder (t.ex. genom att ta en skärmdump).
- Diskutera med den studerande hur man kan undvika motsvarande situationer i framtiden.
- Om mobbaren och den mobbade känner varandra, är det bra att vara medveten om att det ofta finns en vuxen som känner dem båda.
- Om handlingen är mot reglerna, kontakta sidans administratör.
- Lärare ska meddela om mobbning som skett i studiemiljön (även i digitala inlärningsmiljöer) eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom till vårdnadshavaren dels för den studerande som misstänks för detta och dels till vårdnadshavaren för den studerande som utsatts för detta.
- Om du misstänker att handlingen är olaglig, kontakta polisen.

Studiegrupper har ofta gemensamma grupper som är avsedda för gruppkommunikation och i vilka lärare deltar (t.ex. WhatsApp). Det är skäl att i förskott bestämma vilket ändamål kommunikationsgruppen ska tjäna och komma överens om hur den ska användas samt hurdan kommunikation är önskvärd och hurdan kommunikation inte är önskvärd.

2.4 Sexuella trakasserier och våld samt grooming – hur man ingriper

Sexuella trakasserier och grooming har blivit allt allmännare de senaste åren. De vuxna på läroanstalterna ska vara medvetna om de här fenomenen och kunna vid behov ta upp dem till diskussion. Den studerandes kännedom om sina rättigheter och sin rätt till integritet ökas genom undervisning och dessutom genom de medel som står till buds inom den gemensamma studerandevården. Med sexuella trakasserier avses någon form av oönskat verbalt, icke-verbalt eller fysiskt beteende av sexuell natur. Sexuella trakasserier innebär en kränkning av en persons psykiska eller fysiska integritet genom att en hotfull, fientlig, förnedrande, förödmjukande eller tryckande stämning skapas. Fysiska sexuella trakasserier kan utgöra sexuellt antastande, som är ett straffbart brott.

Sexuella trakasserier har likheter med mobbning, men trakasserierna behöver inte vara elaksinnade. I sin allvarligaste form kan trakasserierna övergå i sexuellt våld och vara ett brott.

Sexuella trakasserier kan vara till exempel

- antydande gester eller blickar
- antydande uttryck, användning av öknamn, tvetydiga vitsar
- kommentarer och frågor som gäller kropp, kläder eller privatlivet
- att man lägger fram material med pornografiskt innehåll, sexuellt anspelande meddelanden på nätet, telefonsamtal eller e-post
- fysisk beröring, förslag eller krav av sexuell natur
- kan inbegripa sexuellt våld, t.ex. våldtäkt eller försök till våldtäkt.

Med trakasserier på grund av kön avses någon form av oönskat beteende som har samband med en persons könstillhörighet, könsidentitet eller könsuttryck, och som syftar till eller leder till att personens psykiska eller fysiska integritet kränks och att en hotfull, fientlig, förnedrande, förödmjukande eller tryckande stämning skapas. De är emellertid inte av sexuell natur.

Med grooming avses vuxnas medvetna och målinriktade verksamhet med syftet att få sexuell kontakt med en ung person eller locka hen att utföra sexuella handlingar. Enligt strafflagen är lockande av barn och unga i sexuella syften, det vill säga så kallad grooming, straffbart. Enligt lagen är handlingar som syftar till sexuellt utnyttjande av barn eller unga, eller spridning av bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn eller en ung person straffbara. Kännetecknen för brott uppfylls om den som föreslår ett möte eller andra kontakter med ett barn eller en ung person gör det så att det av förslagets innehåll eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att begå ovan nämnda brott.

Det är viktigt att de här fenomenen identifieras och tas upp till diskussion på läroanstalten. Experter inom studerandevården stödjer och rådfrågas vid oro över misstänkta fenomen av det här slaget och kommer överens om hur man ska gå till väga tillsammans med den som uttryckt oro.

2.4.1 Anvisningar till studerande

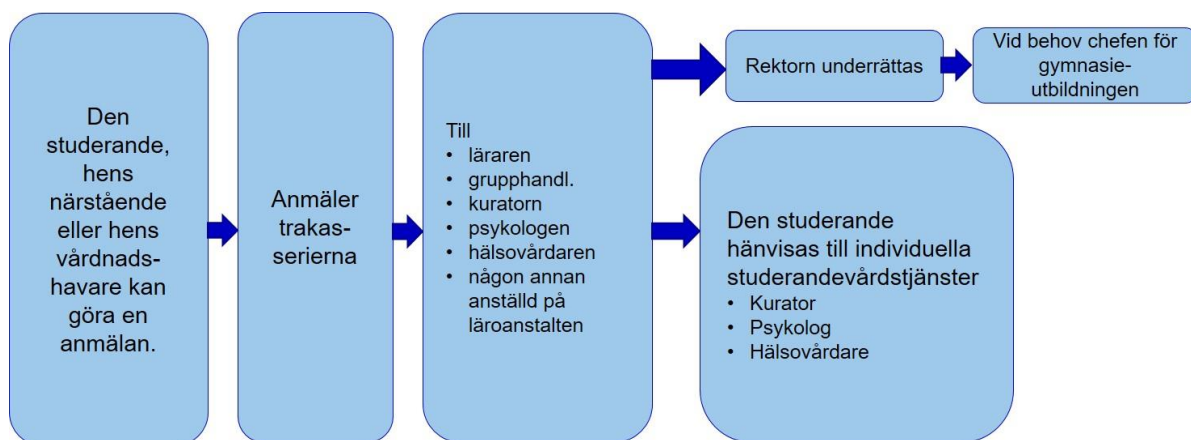
- Om du lägger märke till eller själv blir utsatt för sexuella trakasserier, berätta för den skyldiga hur det känns och be hen att sluta.
- Om du inte kan eller vill ta kontakt med den skyldiga eller om trakasserierna fortsätter trots att du har sagt till, berätta om trakasserierna för en lärare, grupphandledare, psykolog, kurator, hälsovårdare, rektor eller någon annan vuxen på läroanstalten som du tycker att du kan lita på. Hen är skyldig att vidta åtgärder på grund av de trakasserier som hen fått kännedom om.
- Skriv upp med tanke på den fortsatta behandlingen tid och plats, det vill säga när och var trakasserierna har skett. Ange också vem som har varit närvarande och vad som inträffat.
- Spara eventuella bevis, t.ex. inlägg på sociala medier, sms och e-post.
- Underrätta en vuxen på läroanstalten också om du lagt märke till att andra blir utsatta för sexuella trakasserier.

- Utnyttja din rätt till studerandevårdens psykolog- och kuratorstjänster samt läroanstaltens studerandehälsovård när du behöver hjälp eller stöd. Diskussionerna är konfidentiella. Dina önskemål och åsikter beaktas.

2.4.2 Anvisningar till lärare

En lärare ansvarar för följande (se Figur 3):

- Ett uppdagat fall av sexuella trakasserier som riktar sig mot en studerande och som har skett på läroanstalten ska anmälas till rektorn.
- Läroanstaltens lärare eller rektor ska meddela om trakasserier som skett i studiemiljön eller under skolvägen till vårdnadshavaren för den studerande som misstänks för detta och till vårdnadshavaren för den studerande som utsatts för detta.
- En misstanke om ett sexualbrott som riktar sig mot en studerande under 18 år ska anmälas till polisen och barnskyddet.
- Läraren kan rådfråga personal inom studerandevården för att utreda om det finns ett behov av individuell studerandevård och i samband med det här utan hinder av sekretess lämna ut de uppgifter som nödvändiga för att ordna och genomföra studerandevården.
- Läraren hänvisar vid behov den studerande till studerandehälsovårdens tjänster.
- Läraren ska tillsammans med den studerande kontakta kurator eller psykolog inom studerandevården när hen konstaterat att det finns ett behov av nämnda tjänster samt att utan hinder av sekretess till kurator och psykolog lämna ut de uppgifter som behövs för att bedöma stödbehovet.
- Läraren sammankallar vid behov en individuellt inriktad sektorsövergripande expertgrupp vars sammansättning bestäms utifrån det enskilda fallet. En förutsättning är att samtycke inhämtats.

Den anställda på läroanstalten som fått kännedom om trakasserier gör i enlighet med barnskyddslagen en anmälan till barnskyddet och polisen.

Varje anställd på läroanstalten som lagt märke till eller fått kännedom om trakasserier sörjer för att situationen utreds.

Figur 3. Modell för situationer där den studerande själv eller en annan studerande har utsatts för trakasserier (t.ex. sexuella trakasserier)

2.4.3 Kontaktuppgifter

En barnskyddsanmälan kan göras muntligt eller skriftligt. Anmälan görs till den studerandes hemkommuns barnskyddstjänster. Ifråga om omyndiga studerande som bor i Helsingfors görs anmälan till en socialarbetare vid Helsingfors stads barnskydd som är verksam inom det område där den studerande bor. Utanför tjänstetid kan man kontakta socialjouren, tfn 020 696 006. Kuratorn vid den egna läroanstalten kan rådfrågas i frågor som rör anmälan.

Anonym konsultation av barnskyddet:

Om den som är anmälningsskyldig har svårigheter att bedöma om den oro som väckts är tillräcklig för att göra en barnskyddsanmälan, kan hen konsultera barnskyddet på ett allmänt plan. Den studerandes och hens familjs namn och identitet ska då inte röjas.

Vid misstanke om ett sexualbrott mot en omyndig ska man kontakta **polisens sexualbrottsgrupp**, tfn 050 456 3654 eller 029 547 1612.

Rättspsykiatriska kunskapscentrum för barn och ungdomar ger också råd och handledning i frågor som rör misstanke om sexuellt utnyttjande och misshandel av omyndig. Rådgivningstelefonens nummer är (09) 471 80850.

Sektorns jurister kan också konsulteras i dylika fall.

2.5 Hedersrelaterat våld

Hedersrelaterat våld består av en rad fenomen som läroanstaltens personal numera ska vara medveten om och kunna identifiera. Den som utsatts för hedersrelaterat våld är alltid i behov av hjälp och ett förstående bemötande. Läroanstaltens personal är skyldig att ingripa i alla former av våld. De uttryck som hedersrelaterat våld tar sig är mångfacetterade och kan variera till sin allvarlighetsgrad. I sin mest typiska form rör det sig om att personen utsätts för påtryckningar att uppfylla en gemenskaps könsrollsförväntningar. Det kan ta sig uttryck i form av till exempel begränsning av sociala relationer, kontakter och rörelsefrihet. Det kan också vara allvarligt fysiskt våld.

Hedersrelaterat våld är ofta snarare en serie händelser än en enskild gärning. Det är fortlöpande tvångskontroll. Alla former uppfyller inte nödvändigtvis kännetecknen för brott. Allmänt är att föräldrarna utsätter en ung person för våld eller att någon tillgriper våld i samband med skilsmässa.

Våldet kan vara

- psykiskt, fysiskt, sexuellt och ekonomiskt
- påtryckningar, hot, tvång, begränsning, isolering, förföljelse
- tvång till äktenskap och förhindrande av skilsmässa
- könsstympning av flickor och kvinnor och/eller
- i allra värsta fall brott mot liv.

Om en anställd på gymnasiet får kännedom om eller är orolig över att en omyndig studerande utsätts för hedersrelaterat våld eller hot om hedersrelaterat våld, har hen en i barnskyddslagen föreskriven skyldighet att göra en barnskyddsanmälan. Det är skäl att så fort som möjligt kontakta studerandevårdens anställda för att diskutera med dem och komma överens om arbetsfördelningen. Flera gärningar som klassificeras som hedersrelaterat våld är brott som också ska polisanmälas oavsett om det rör sig om en omyndig eller en vuxen.

Det kan vara svårt att identifiera hedersrelaterat våld och välja rätt förfarande. I en sådan situation är det skäl att konsultera polisen. Du kan också konsultera Brottsofferjouren, tfn 116 006 (jour på svenska mån.-fre. kl. 12–14 och jour på finska mån.-fre. kl. 9–20., samtalet är avgiftsfritt).

2.5.1. Anvisningar till lärare: Ta upp våldet till diskussion

Det hör till gymnasiets anställdas uppgifter att fråga om våldet. Du kan gå tillväga på följande sätt:

- Skapa en förtrolig och respektfull relation till de studerande och diskutera vid behov temat med hela gruppen.
- Om du misstänker att en studerande eventuellt utsatts för våld, diskutera det här på tu man hand med den studerande och använd en professionell tolk. Beakta den studerandes önskemål om tolkens kön.
- Kom ihåg att arbeta mångprofessionellt: konsultera studerandevården (kuratorn, psykologen, hälsovårdaren), barnskyddet, polisen och olika organisationer.
- Psykiskt våld ska också tas på allvar. Hänvisa den studerande till tjänster för våldsoffer eller våldsutövare.
- Gör noggranna anteckningar och kom alltid överens om ett uppföljningsmöte.
- Gör vid behov en polisanmälan och en barnskyddsanmälan.

Våldsutövare ska också bemötas med respekt. Man ska inte ta för givet att våldet har ett hedersmotiv endast på basis av våldsutövarens kulturbakgrund. Det är viktigt att föra våldet på tal också med våldsutövaren och erbjuda information om Finlands lagstiftning, rättigheter och skyldigheter samt fostringsmetoder som inte bygger på våld. Olika organisationer har kompetens att hjälpa dem som utövat hedersrelaterat våld. Med våldsutövarens tillstånd och på hans vägnar kan du ta kontakt med en organisation. De som ligger bakom våldet kan se misstanken om hedersvåld som ett bevis på att deras heder har kränkts, vilket kan ytterligare äventyra offrets ställning. Offrets trygghet ska alltid säkerställas.

2.5.2. Anvisningar till studerande

Sök hjälp även om det kan vara svårt. På gymnasiet kan du få hjälp av lärarna, kuratorn, psykologen eller hälsovårdaren. Med dem kan du diskutera konfidentiellt om din situation på tu man hand och vid behov kan också andra yrkespersoner kopplas in.

Andra aktörer som erbjuder hjälp är bland annat Kriscentrum Monika, om våld eller hot om våld riktats mot dig. Du kan ringa numret 0800 05058, besöka Kriscentrum Monika (adress Hermanstads strandväg 12 A) eller också kan du kontakta via nätet från måndag till fredag (<https://monikanaiset.fi/kriisikeskus-monika/>). Mer information får du av verksamhetsställets studerandevårds yrkespersoner.

2.5.3. Kontaktuppgifter

Nollinjen erbjuder hjälp för yrkespersoner och kunder på ett flertal språk: Nollinjen: www.nollalinja.fi

Mer information om könsstympling av flickor och kvinnor på adressen: www.thl.fi/silpominen
Skyddshemmens kontaktuppgifter: www.nollalinja.fi/turvakoti

Hjälp för parter i hedersrelaterat våld

Sopu-arbetet: Loisto settlementti, huvudstadsregionen <https://soputila.fi/>

Monika-Naiset liitto www.monikanaiset.fi/kriisikeskus-monika

Förbundet för mänskliga rättigheter: www.ihmisoikeusliitto.fi

3. Att förhindra och ingripa i rusmedelsmissbruk

3.1 Förebyggande missbrukarbete

Helsingfors stads gymnasier är alkohol- och drogfria lär- och arbetsmiljöer. Gymnasiernas förebyggande missbrukarbete syftar till att stödja de studerandes alkohol- och drogfrihet. Därtill minskar man rusmedelsskador och missbruk av rusmedel. (Som rusmedel räknas berusningsframkallande ämnen, såsom alkohol, narkotika, läkemedel, nikotin- och tobaksprodukter.) Den här handlingsplanen syftar också till att förebygga och minska skadeverkningar av penningsspel.

Det förebyggande missbrukarbetet är en del av det gemensamma studerandevårdsarbetet på gymnasiet. Med förebyggande missbrukarbete avses verksamhet som syftar till att minska användningen av rusmedel och till att begränsa de hälsorelaterade, sociala och samhällsrelaterade skador som användningen av rusmedel orsakar. Det ska grundas på uppföljning av rusmedelsanvändningen och därmed relaterade skador, tillgänglig vetenskaplig evidens och god praxis. Helsingfors stads gymnasier har en klar linje i rusmedelsfrågor som hela personalen, de studerande och vårdnadshavarna känner till.

I lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet (2015/523) konstateras det att *det allmänna* (t.ex. Helsingfors stad) svarar i samarbete med allmännyttiga sammanslutningar för förebyggande av skador som orsakas av alkohol, tobak, narkotika och andra ämnen som används i berusningssyfte eller av penningsspel. I lagen om missbrukarvård (1986/41, 1-2 §) understryker man också betydelsen av förebyggande arbete.

Det är viktigt för hela läroanstalten att den studerandes studieförmåga stöds och att hen uppmuntras till ett levnadssätt utan rusmedel. Alla i gemenskapen på läroanstalten är skyldiga att följa läroanstaltens ordningsregler. De studerande ska under ledning av grupphandledaren bekanta sig med modellen för hur man ska agera vid missbruk av rusmedel i studiernas inledningskedje och vid behov senare på nytt.

Gymnasiets personal och studerandevårdsgruppen planerar och ansvarar tillsammans för förverkligandet av det förebyggande alkohol- och drogarbetet. Studerandevårdsgruppen kan också samarbeta med andra samarbetspartner (bl.a. polikliniken för missbrukare, Ungdomsstationen, Klaari och EHYT rf).

3.2 Hur förebyggande missbrukarbete förverkligas

Det finns kunskap om rusmedelsrelaterade fenomen som förekommer i gymnasierna (t.ex. enkäten Hälsa i skolan). Hur man ingriper i dem diskuteras mångprofessionellt i studerandevårdsgruppen och av hela personalen på läroanstalten. Resultaten från enkäten Hälsa i skolan behandlas med hela personalen och dessutom med de studerande och vårdnadshavarna efter att resultaten publicerats.

Särskilt studiernas början och slut, lovens början och slut samt allmänna högtidsdagar (t.ex. valborg, konstens natt, nyår) är tillfällen som man ska förbereda sig väl inför genom förebyggande rusmedelsarbete.

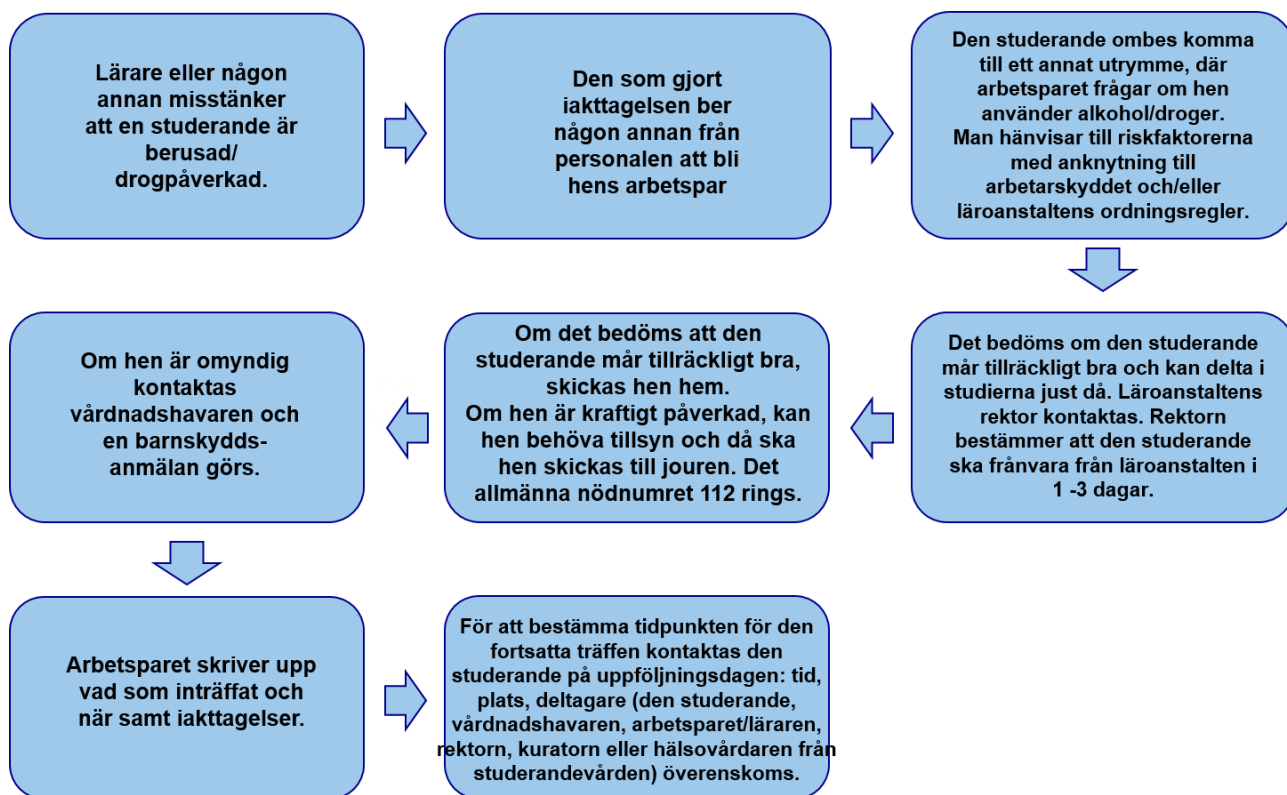
Läroanstaltens förebyggande missbrukarbete beaktas i gymnasiets egen årsklocka för studerandevårdsarbetet (t.ex. vecka 45 för förebyggande rusmedelsarbete). På gymnasierna kan man utnyttja checklistan och årsklockan för förebyggande rusmedelsarbete. Den kan fritt anpassas till läroanstaltens behov som ett led i planeringen av förverkligandet av det förebyggande rusmedelsarbetet. Länk till presentationen *Ehkäisevän päihdetyön järjestäminen oppilaitoksessa*: <https://opehuone.fi/wp-content/uploads/ehkaisevan-paihdeyön-jarjestaminen-oppilaitoksessa.pdf>

3.3 Akut missbrukssituation

Enligt gymnasiernas ordningsregler är innehav och användning av rusmedel samt uppträdande rusmedelpåverkad på läroanstaltens område eller på evenemang som läroanstalten ordnar förbjudna. Hela personalen bär ett ansvar för att man ingriper i en situation där rusmedel används.

I en eventuell akut missbrukssituation tas den misstänkta användningen av rusmedel upp omedelbart (Figur 4.). Läraren eller någon annan som hör till personalen är skyldig att ingripa om hen misstänker att en studerande är påverkad av rusmedel. Misstanken kan grunda sig på den studerandes beteende eller på att studiesäkerheten äventyras. Läraren eller någon annan som hör till personalen skaffar sig ett arbetspar bland personalen i syfte att ingripa i situationen. Arbetsparet ber tillsammans den studerande att komma till ett separat utrymme och tar upp till diskussion de iakttagelser som man gjort om den studerandes beteende eller yttre. I situationen ska man hänvisa till säkerhetsriskfaktorer och/eller läroanstaltens ordningsregler. Vid behov rådfrågar arbetsparet personal inom studerandevården (hälsovårdaren eller kuratorn). Dessutom underrättas rektorn omedelbart om det inträffade. Rektorn bestämmer om den studerande kan närvara på läroanstalten på dagen ifråga och de följande tre dagarna. Om det rör sig om en omyndig studerande, kontaktas vårdnadshavaren utan dröjsmål och kallas till platsen. Arbetsparet gör omedelbart en barnskyddsanmälan om det inträffade. Om den studerande är kraftigt påverkad, kan hen behöva omedelbar tillsyn och observation. Hen ska då hänvisas till jourvård. I en sådan situation ringer man det allmänna nödnumret 112. Arbetsparet ska dokumentera händelsen i sin helhet skriftligt och lämna ut uppgifterna till rektorn för fortsatt utredning.

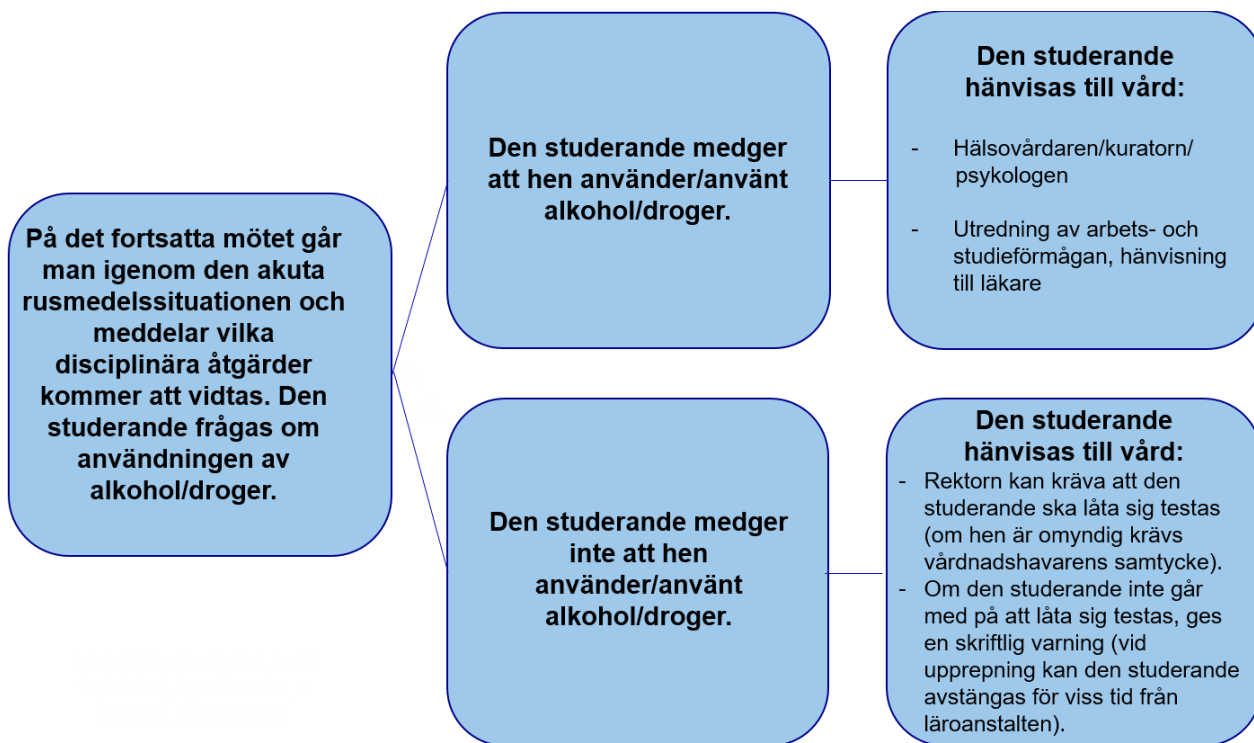
Under den tid som en studerande förvägrats att delta i undervisningen ska det ordnas möjlighet till ett personligt samtal med studerandevårdens psykolog eller kurator. Dessutom ska det ordnas sådant annat stöd som den studerande behöver under den tid som den studerande förvägrats att delta i undervisningen och när denne återvänder till undervisningen. För den studerande utarbetas en plan för att stödja återgången till undervisningen.

Figur 4. Modell för hantering av en akut rusmedelssituation på läroanstalten

Man kommer överens med den studerande om ett möte för fortsatt utredning av det inträffade. Om det inte är möjligt med anledning av den studerandes berusning, ska man komma överens om ett möte så fort som möjligt.

I den fortsatta utredningen av situationen deltar den studerande, en omyndig studerandes vårdnadshavare, rektorn, arbetsparet/läraren samt kuratorn/hälsovårdaren. I samband med den fortsatta utredningen går man igenom situationen och meddelar vilka disciplinära åtgärder man kommer att vidta. (Se Figur 5.) Man frågar den studerande om hen använder rusmedel. Om den studerande medger att hen använt rusmedel, hänvisas hen till kommunens missbrukarvård. Om den studerande förnekar att hen använt rusmedel, kan rektorn förutsätta att hen genomgår en undersökning för att fastställa eventuell påverkan av rusmedel. Om det rör sig om en omyndig studerande, behövs också vårdnadshavarens samtycke till ett drogtest. Tid bokas för den studerande på en läkarcentral och rektorn fyller i blanketten tillsammans med den studerande. Den studerande ska lämna in det på läkarcentralen tolkade svaret på drogtestet i ett slutet kuvert till rektorn inom en rimlig tid, vars längd rektorn bestämmer. Om vårdnadshavaren förbjuder att drogtest utförs, rådfrågas barnskyddet och dessutom kommer man tillsammans överens med en sektorsövergripande expertgrupp om uppföljning och fortsatta åtgärder. Expertgruppen sätts samman utifrån behov.

Figur 5. Modell för fortsatt utredning av en akut rusmedelssituation

3.5 Observera

Ring alltid 112 för att larma polisen i följande fall:

- Den studerande är kraftigt berusad, betar sig hotfullt.
- Den studerandes berusade eller narkotikapåverkade tillstånd äventyrar hens eller andras säkerhet.
- Den studerande har i avsikt att köra ett motorfordon.
- Den studerande innehar droger, använder droger på läroanstaltens område.
- Den studerande säljer droger på läroanstaltens område.
- Den studerande vägrar att avlägsna sig från läroanstaltens område.

Kom ihåg att dokumentera händelsekedjan i sin helhet. Anteckna på papper vad som hänt och överlämna dokumentationen till läroanstaltens ledning.

Säkerhetsåtgärder:

- Underrätta vårdnadshavarna (om den studerande är under 18 år) och läroanstaltens ledning.
- Beslut om vilka fortsatta åtgärder och eventuella disciplinära åtgärder ska vidtas.

4. Hur jämlikhet, jämställdhet och likabehandling främjas

Syftet med jämställdhetslagen är att förbättra jämställdheten mellan könen, förebygga diskriminering på grund av kön, ändra tankesätt och förfaranden som bygger på föreställningen om två kön samt öka medvetenheten om individuell könsidentitet och könsuttryck. Syftet med diskrimineringslagen är att trygga likabehandling och förebygga diskriminering på alla slags grunder. Båda lagarna förpliktar läroanstalterna att upprätta planer för de åtgärder som behövs för att främja jämställdhet och likabehandling. Att främja jämställdhet och likabehandling hör till läroanstalternas och utbildningsanordnarnas skyldigheter. Enligt jämställdhetslagen ska en jämställdhetsplan utarbetas årligen eller för högst tre år i sänder.

Jämställdhetslagen förpliktar läroanstalten att sörja för att kvinnor och män har lika möjligheter till utbildning och yrkesmässig utveckling. Undervisningen, forskningen och läromaterialet ska stödja förverkligandet av jämställdhet och jämlikhet samt förebygga diskriminering på ett målinriktat och systematiskt sätt. Läroanstalterna ska målmedvetet ändra sådana tankesätt och handlingsmönster som leder till könsstereotypa val av utbildning och yrke. Läromaterialet ska inte skapa fördomar och inte heller bygga på stereotypa könsroller. Som ett led i utbildningen ska man öka medvetenheten om individuell könsidentitet och könsuttryck. Med tanke på jämställdheten är det också viktigt att säkerställa att man på läroanstalten kan identifiera sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön, samt att man kan ingripa.

Diskrimineringslagen syftar till att trygga likabehandling för alla. Diskriminering är förbjuden oberoende av om den grundar sig på ett faktum eller ett antagande om personen själv eller någon annan. Följande diskrimineringsgrunder räknas upp i diskrimineringslagen:

- ålder
- ursprung
- nationalitet
- språk
- religion
- övertygelse
- åsikt
- politisk verksamhet
- fackföreningsverksamhet
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- annat skäl som gäller personen

Läroanstalterna ska aktivt utveckla en verksamhetsmiljö som är jämlik och bygger på likabehandling samt ingripa i ojämlik praxis. Med tanke på det här arbetet ska man skapa strukturer och förfaranden som möjliggör jämlikhet, jämställdhet och likabehandling i den dagliga verksamheten.

Gymnasiets rektor har en nyckelposition i att få personalen och de studerande att förbinda sig till jämställdhets- och likabehandlingsarbetet samt skapa en god atmosfär för alla. De jämställdhets- och likabehandlingsplaner som respektive läroanstalt har upprättat utifrån sina egna behov och förhållanden utgör redskap för förverkligande av en utbildning som grundar sig på de mänskliga rättigheterna.

Planen för jämställdhet och likabehandling ska innehålla

- en utredning av jämställdhets- och likabehandlingsläget.
- en bedömning av huruvida de åtgärder som ingick i den tidigare planen för jämställdhet och likabehandling har förverkligats och vilka resultat som uppnåtts.
- behövliga åtgärder för främjande av jämställdhet och likabehandling.

Särskild uppmärksamhet ska fästas vid antagning av elever och studerande, anordnande av undervisning, skillnader i lärandet och bedömning av studieprestationer samt förebyggande och undanröjande av sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön.

Planen för jämställdhet och likabehandling är hela gemenskapens verk – vårdnadshavarna ska ges möjlighet att kommentera de åtgärder som valts för att främja jämställdhet och likabehandling. Formen av planen är fri och det är viktigt att planen utarbetas så att den är funktionell. I planen synliggörs identifierade missförhållanden och antecknas åtgärder för utveckling av dem. Planen ska synas i vardagen och vara förankrad i hela gemenskapen. Praktiska anvisningar för hur en plan kan upprättas: <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/planering-av-jamstalldhet-och-likabehandling-i-laroanstalterna>

4.1. Beaktande av mångfald

De studerande och andra i läroanstaltens gemenskap ska behandlas som individer utan att man gör antaganden utifrån deras bakgrund. Beaktande av mångfald innebär att ingen kategoriseras utifrån stereotyper kopplade till hans bakgrund. Det är viktigt att mångfalden syns i språkbruket, kommunikationen, visuellt material och lokallösningar samt i vem som framställs som experter. Genom att erkänna och beakta mångfald i sin gemenskap stödjer läroanstalten varje medlems välbefinnande, studerande och arbete. Man ska sträva efter att identifiera förutfattade meningar och ändra förfaranden i händelse av missförhållanden.

Utgångspunkten är att verksamhetsätt och lokallösningar planeras så att de är tillgängliga och främjar jämlikhet, jämställdhet och likabehandling oavsett om det finns personer som hör till en minoritet på läroanstalten. Främjande av jämlikhet, jämställdhet och likabehandling handlar inte endast om att göra undantag och anpassningar i enskilda fall. En verksamhetskultur som kännetecknas av jämlikhet och jämställdhet, och där alla är välkomna, har en positiv inverkan på hur läroanstalten uppfattas och vem som söker sig dit för att studera eller arbeta.

Delaktighet, tillgänglighet och en välfungerande studerandevård är de delområden som bidrar till att jämlikhet, jämställdhet och likabehandling förverkligas i läroanstaltens vardag. Genom att stärka de studerandes samhörighet med läroanstaltens gemenskap, sörja för deras förutsättningar till fysisk och psykisk funktionsförmåga och erbjuda tillräckligt med stöd på ett individuellt plan

skapas en grund för smidigt löpande och meningsfulla studier. En positiv verksamhetskultur främjas också genom att de studerandes möjligheter till att påverka utvecklingen av läroanstalten ökas.

4.2. Genusmedvetenhet

Genusmedveten undervisning bygger på en sensitivitet att identifiera varje studerandes individualitet och personlighet. Man identifierar könsuppdelande samhällsliga och kulturella faktorer som ifrågasätts och undanröjs för att i stället skapa jämställdhet mellan könen. Genusmedvetenhet syftar till att undervisnings- och handledningspraxis inte skapar eller upprätthåller en indelning av de studerande i olika grupper enligt kön. De studerande handleds i att göra individuella val av till exempel fortsatt utbildning eller arbetsplats.

Hur genusmångfald ska beaktas:

- Lärmiljön utvecklas så att den blir tryggare för alla kön.
- De termer som används av könsminoriteter tas i bruk.
- Hur genusmångfald behandlas i undervisningen och läromaterialet utvecklas.
- De studerande och personalen tilltalas utan några antaganden om kön. Det namn som den studerande önskar att hen ska tilltalas med används.
- Man kontrollerar om det utöver könsbestämda lokaler (t.ex. wc, omklädningsrum) finns könsneutrala lokaler.
- Man skapar förfaranden för förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet och könsuttryck i samband med till exempel studie- och karriärhandledning, antagning av studerande och utvärdering av studieprestationer.
- Man sörjer för att det finns tillräckligt med kunskap om genusmångfald inom studerandevården.
- Man sörjer för att det är möjligt att ändra namn- och könsanteckningar på examensbetyg i efterskott.
- Man sörjer för att det är möjligt att ändra namn- och könsanteckningar i de personregister och dataresurser som läroanstalten använder.

Finsk källa: Tietopaketti sukupuolen moninaisuuden huomioimisesta oppilaitoksille, työpaikoille ja viranomaisille (2015).

4.3. Förebyggande av diskriminering

Med diskriminering avses att en person eller en grupp särbehandlas eller försätts i olika ställning utan ett godtagbart skäl. Enligt diskrimineringslagen får ingen diskrimineras på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller annat skäl som gäller personen. Annat skäl som gäller personen kan beroende på situationen till exempel betyda den studerandes skrala ekonomi, boendeort eller rättsliga ställning, såsom till exempel ställning till följd av betalningsstörning, värnplikt eller vistelse i landet utan uppehållstillstånd. Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män, det vill säga jämställdhetslagen, förbjuder diskriminering på grund av kön, könsidentitet och könsuttryck. Trakasserier som förbjuds i diskrimineringslagen och jämställdhetslagen är också en form av diskriminering. Diskriminering är förbjuden oavsett om den grundar sig på ett faktum eller ett antagande om personen själv eller någon annan.

5. Förbyggande av våld i nära relationer

Det finns många olika former av våld i nära relationer och man ska ingripa i alla.

Våld i nära relationer kan vara

- fysiskt våld: slag, luggning, klapp, sparkar, knuffar, strypning och bruk av egg- eller skjutvapen
- psykiskt våld: hot om våld, skrämsel, nedvärdering, förnedring, skällor, ringaktning, isolering, kontroll och begränsning av socialt umgänge
- hedersrelaterat våld: våld som sker i familjen eller släkten i försvar av hedersnormer och som bryter mot de mänskliga rättigheterna
- andligt våld: andligt våld som har en religiös dimension
- sexuellt våld och utnyttjande: våldtäkt, tvingande till könsumgänge eller sexuellt umgänge i alla dess former, incest, könsstympning av flickor och kvinnor
- ekonomiskt våld: kontroll av penninganvändning, utpressning och berövande av den andras pengar för eget bruk.

När du diskuterar med en studerande som eventuellt utsatts för våld:

- Fråga direkt om våldet.
- Lyssna med empati och öppet sinne.
- Se till att den som begått våldshandlingen inte är på plats.
- Berätta för den studerande att våld kan ta och tar sig många uttryck
- Ta ställning: Berätta att våld är ett brott och att du är skyldig att anmäla vissa brott.
- Berätta att våld och gräl är två olika saker, samt att våld oftast fortsätter om ingen ingriper.
- Berätta att den studerande får hjälp och hänvisa hen till de tjänster som finns. Kontakta personalen inom studerandevården.
- Bedöm om den studerande och familjen är i omedelbart behov av trygghet. Utred om det är tryggt för den studerande att återvända hem.

När du diskuterar med en studerande som eventuellt utövat våld:

- Fråga direkt om våldet (det rekommenderas att arbetsparet närvarar).
- Lyssna med empati och öppet sinne.
- Berätta för den studerande att våld tar sig många uttryck.
- Ta ställning: Berätta att våld är ett brott och att du är skyldig att anmäla vissa brott. Berätta också att våld har förödande följder för den som utsatts för våld, familjemedlemmarna och den som utövat våld.
- Berätta att våld och gräl är två olika saker samt att våld oftast fortsätter om ingen ingriper.
- Berätta att den studerande får hjälp och hänvisa hen till de tjänster som finns. Kontakta personalen inom studerandevården.

Källor

Hansen, S., Sams, A., Jäppinen, M. & Latvala, J. (2016) Kunniakäsitykset ja väkivalta. Selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Ihmisoikeusliitto.

Haravuori, H., Muinonen, E., Kanste, O. & Marttunen, M. (2017). Mielenterveys- ja päihdetyön menetelmät opiskeluterveydenhuollossa: Opas arviointiin, hoitoon ja käytäntöihin.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131873/URN_ISBN_978-952-302-722-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hietanen-Pesola, M., Laitinen, K., Järvinen, J. & Fagerlund-Jalokinos, S. (2019). Toisella asteella toimien: opas oppilaitoksen opiskeluhoitoryhmälle.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138568/URN_ISBN_978-952-343-374-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laitinen, K., Haanpää, S., Francke, L. & Lahtinen, M. (2020). Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetushallitus, Oppaat ja käsikirjat 2020:3a.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_työ_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf

Laitinen, K., Haanpää, S., Francke, L. & Lahtinen, M. (2020). Antimobbningsarbete i skolor och läroanstalter. Utbildningsstyrelsen, Guider och handböcker 2020:3b.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/antimobbningsarbete_i_skolor_och_laroanstalter.pdf

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveys-toimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:9.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74213/Julk_2008_9_perhevakivalta-tyon_suosituks_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Honkala, S., Lempinen M., Nousiainen K., Onwen-Huma, H., Salo, a. & Wacker, R. (2019). Mukana! Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö toisella asteella. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2019:4a

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/mukana-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuustyoy-toisella-asteella>

Soralainsäädännön toimeenpano terveydenhuollossa. Ratkaisuja opiskeluun soveltumattomuuteen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2015:2.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70341/URN_ISBN_978-952-00-3562-4.pdf

SORA-säädösten toimeenpano ammatillisessa koulutuksessa

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/opas/5782990/tiedot>

THL Tiedä ja toimi kortti. Kunniaan liittyvää väkivaltaa on mahdollista tunnistaa ja ehkäistä (2021)

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143126/TT_Kunniaan_liityv%c3%a4n_v%c3%a4kivallan_ammattilaisille_web.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Tietopaketti sukupuolen moninaisuuden huomioimisesta oppilaitoksille, työpaikoille ja viranomaisille (2015).

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74462/URN_ISBN_978-952-00-3583-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Bilagor

Bilaga 1. Mobbning som uppfyller kännetecknen för ett brott

Mobbning i sig är inte kriminaliserat i Finland, men i de allvarligaste fallen kan mobbning även uppfylla kännetecknen för ett brott. Om skolan får veta att en minderårig elev utsatts för mobbning som kan uppfylla kännetecknen för brott, är det bäst att först kontakta elevens vårdnadshavare och därefter vid behov polisen. Skolan kan också rådgöra med polisen ifall situationen ger orsak att göra en brottsanmälan. I allvarliga fall där våld ingår ska polisen kontaktas omedelbart.

Mobbning kan uppfylla kännetecknen för bland annat följande brott:

Spridande av information som kränker privatlivet kan vara exempelvis spridning av uppgifter, antydan eller bild så att gärningen är ägnad att orsaka skada eller lidande för den kränkta eller att utsätta personen för missaktning.

Ärekränkning är om någon framför en osann uppgift eller antydan om en annan person så att gärningen orsakar skada eller lidande för den kränkta eller utsätter personen för missaktning. Det kan alltså vara straffbart att sprida osanna uppgifter eller berätta sådant som vanärar någon annan.

Hatretorik är en term som används i allmänspråkligt tal och i den offentliga debatten. Hatretorik som är straffbar bör särskiljas från hatretorik.

Straffbar hatretorik är kommunikation som uppfyller kännetecknen för ett brott. Vanliga brottsrubriceringar för straffbar hatretorik är hets mot folkgrupp, ärekränkning, spridande av information som kränker privatlivet eller brott mot trosfrid.

Olaga hot är när någon lyfter vapen mot en annan person eller på något annat sätt hotar personen med brott under sådana omständigheter att den hotade har grundad anledning att frukta för att hans egen eller någon annans personliga säkerhet eller egendom är i allvarlig fara. Olaga hot kan även ske genom att närma sig personen per e-post, telefon eller på sociala medier i mycket hotfyllt syfte.

Misshandel är när någon begår fysiskt våld mot en annan person eller utan att begå sådant våld skadar en annans hälsa, tillfogar en annan smärta eller försätter personen i medvetslöshet eller något annat motsvarande tillstånd. Vid lindrig misshandel tillfogas den andra fysisk smärta som inte lämnar bestående spår.

Handlingar straffbara som **sexualbrott** är bland annat våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt antastande, sexuellt utnyttjande av barn, köp av sexuella tjänster av ung person och lockande av barn i sexuella syften.

Olaga förföljelse är en situation där någon upprepade gånger hotar, följer efter, iakttar, kontaktar eller på något annat jämförbart sätt förföljer någon annan så att förfarandet är ägnat att skapa rädsla eller ångest hos den som förföljs. Mobbaren kan till exempel följa efter den som mobbas på skolvägen eller efter skoldagens slut. I synnerhet

mobbningsituationer som pågått länge kan uppfylla kännetecknen för olaga förföljelse.

Därtill kan mobbningsituationer sammanhånga med brottsrubriceringar som **skadegörelse, snatteri, stöld och utpressning**.

Brottsrubriceringar för mobbning som sker på nätet kan vara exempelvis olaga hot, brott mot kommunikationsfrid, identitetsstöld, upphovsrättsbrott, störande av post- och teletrafik, dataintrång, kränkning av kommunikationshemlighet, bedrägeri eller dataskadegörelse.

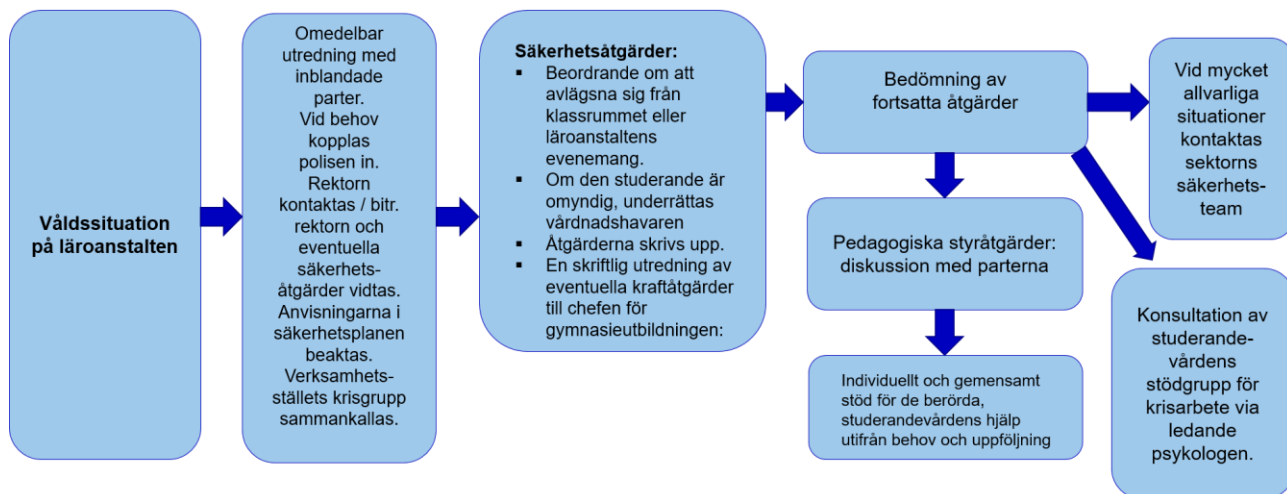
En förutsättning för straffrättsligt ansvar är att förövaren har fyllt 15 år och är tillräknelig. Polisen kan inleda en förundersökning också om den som misstänks för brott är under 15 år. Även minderåriga är skadeståndsansvariga och skadeståndsansvaret har ingen lägre åldersgräns. Vårdnadshavare är inte skadeståndsansvariga för en minderårigs förorsakande av skada, förutsatt att de inte har försummat sitt tillsynsansvar. Om någon som inte fyllt 18 år förorsakar skada, ska personen ersätta skadan i den mån det prövas skäligt med hänsyn till personens ålder och utveckling, handlingens beskaffenhet, skadevållarens och den skadelidandes ekonomiska förhållanden samt övriga omständigheter⁵⁰. Enligt diskrimineringslagen och jämställdhetslagen har den som blivit utsatt för diskriminering rätt att få gottgörelse av den utbildningsanordnare som i strid med lagen har diskriminerat⁵¹. Skadestånd och gottgörelse på grund av diskriminering kan komma på fråga, fastän handlingen eller försummelsen som utgör grund för dem inte sammanhånger med ett brott.

En omyndigs talan förs av den omyndigas intressebevakare, vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare. En minderårig som har fyllt 15 år och dennas vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare har rätt att var för sig föra talan i ett ärende som gäller den minderårigas person eller personliga fördel eller rätt.

Citatkälla

Laitinen, K., Haanpää, S., Francke, L. & Lahtinen, M. (2020). Antimobbningsarbete i skolor och läroanstalter. Utbildningsstyrelsen, Guider och handböcker 2020:3b.

Bilaga 2. Modell för hantering av våld på läroanstalten

Helsingfors

**Helsingfors stad
Fostrans- och
utbildningssektorn**

Töysägatan 2 D
00510 Helsingfors
PB 51300
00099 Helsingfors stad
Telefonväxel 09 310 8600

www.hel.fi